

Motion till riksdagen

1986/87:Jo506

Bengt Silfverstrand och Lars-Erik Lövdén (s)

Åtgärder mot almsjuka

Almsjuka är en svampparasit som först upptäcktes i Holland 1917 och på senare år nått stor utbredning i USA och Västeuropa. Enbart i England beräknas ca 20 miljoner almar ha dött av denna farsot. I Sverige upptäcktes almsjukan först i Örups almskog 1979. Denna skog med över tusen almar är nu helt död. Med stigande oro kan konstateras att almsjukan nu också fått fotfäste i Sverige. Hårdast drabbat är sydvästra Skåne men sjukdomen har upptäckts också på andra håll i landskapet t. ex. i Landskrona och Ängelholm. I den sydvästska regionen beräknas antalet almar uppgå till cirka en halv miljon och enbart i Malmö finns bortåt 23 000 almträd. Klassiska skånska miljöer som nationalparkerna Stenshuvud och Dalby Söderskog samt Lundagård är hotade av almsjukan.

Sjukdomen sprids av en insekt, almsplintborren, men den kan också fortplantas av rotträdor mellan träden och genom människans beskärningsverktyg. Paradoxalt nog dör träden av sina egna försvarsåtgärder. Man kan säga att trädet stryper sig självt när det skall försvara sig mot sjukdomssvampen. Någon bot mot sjukdomen sedan den väl angripit ett träd finns inte. Ett drabbat träd måste därför omedelbart förstöras. Helst skall det brännas, men det kan också grävas ner.

Almsjukan omfattas av växtskyddslagen, vilket bl. a. innebär att det åligger markägaren att omedelbart och på egen bekostnad hugga ner träden.

En utrotning av almen skulle mycket starkt och negativt förändra den skånska landskapsbilden. Almen är ett skånskt karaktärsträd som det också torde vara ett riksintresse att slå vakt om.

Inför det akuta hot mot utrotning som i nuläget främst Sydvästska almar utsatts för, har en informell grupp — Skånealmgruppen — bildats på initiativ av Malmö kommun. Gruppen, som omfattar de i Sydvästra Skånes kommunalförbund ingående kommunerna, vill skapa kunskapsunderlag, opinion och ekonomi för almsjukans bekämpning. Om inte en sådan aktionsplan för att förebygga en vidare spridning av sjukdomen snabbt utarbetas kan Skånes almar vara döda inom 10 till 20 år.

Därför har Skånealmgruppen byggt upp ett bekämpningsprogram mot almsjukan. Bl. a. har SSK-kommunerna kontaktat samtliga drabbade markägare i regionen (utanför tätort) och erbjudit sig att avverka de smittade träden och boträden utan kostnad för markägaren.

Genom gemensam entreprenad för hela avverknings- och destruktionsarbetet kan kostnaderna hållas på en relativt låg nivå. Tillsammans med Sydvästra Skånes Avfallsaktiebolag, SYSÄV, studeras därför möjligheterna att lagra det avvercade virket under betryggande former.

Det torde alltså inte råda någon tvekan om att de särskilt drabbade kommunerna visat både initiativkraft och handlingsförmåga när det gäller att bygga upp en snabb beredskap mot almsjukan.

Med hänsyn till almsjukans epidemiska karaktär och att sjukdomen är spridd över praktiskt taget hela det skånska landskapet, för vars karaktär almarna har stor betydelse, är det ytterst angeläget att ett samarbete för fortsatt bekämpning nu också kommer till stånd mellan berörda kommuner och närmast ansvariga statliga myndigheter. Inte minst är sådana överläggningar påkallade av nödvändigheten att få till stånd en lämplig kostnadsfördelning mellan stat och kommuner för det fortsatta bekämpningsprogrammet.

Det torde vara av största vikt att lantbruksstyrelsen tar aktiv del i den fortsatta bekämpningen av almsjukan. Detta bör bl. a. ske genom att man gör ett kraftfullt policyuttalande, i vilket klargörs att lagstiftningen när det gäller almsjuka är entydig och innebär att markägaren har absolut skyldighet att omedelbart förstöra konstaterat almsjukt virke utan krav på ersättning från staten. Lantbruksstyrelsen måste också inför regeringen påtala behovet av särskilda medel för den fortsatta bekämpningen av almsjukan. Enligt uppgifter från lantbruksstyrelsen kan statsbidrag för ändamålet endast utgå efter regeringens tillstånd i varje enskilt fall. Denna konstruktion kan starkt ifrågasättas och en delegation av ekonomiska beslut föranledda av almsjukans bekämpning bör övervägas.

I en särskild skrivelse till naturvårdsverket har Skånealmgruppen också frågat verket om och med vilka metoder almsjuka som drabbat almbestånden i nationalparkerna Stenshuvud och Dalby Söderskog skall bekämpas. Verket har svarat att bekämpningen på områden kontrollerade genom naturlagstiftningen inte skall ske inom nationalpark men prövas från fall till fall i naturreservat.

Denna tolkning av lagen måste ifrågasättas. Uttalandet från naturvårdsverket kan ju bara tolkas så att en tvingande lag som saknar undantag och är fastställd av riksdagen inte skall gälla mark som kontrolleras av staten. Det är av särskild betydelse att lagens innebörd på denna viktiga punkt klargörs så att en samlad aktion mot almsjukans allt svårare härjningar kan omfatta alla områden som drabbats av sjukdomen.

För att aktionen mot almsjukan skall bli framgångsrik är det enligt vår mening av avgörande betydelse att ett mera målinriktat samarbete mellan berörda statliga myndigheter och kommuner kan etableras utan dröjsmål. Det är också ett vitalt riksintresse att almsjukans vidare spridning kan motverkas genom målmedvetna insatser i de områden som redan drabbats av sjukdomen.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av samordnade insatser för att motverka almsjukans vidare utbredning.

Stockholm den 20 januari 1987

Bengt Silfverstrand (s)

Lars-Erik Lövdén (s)